

Ông Gaddafi là nhân vật lãnh tụ lâu năm nhất của các quốc gia không theo quân chủ

Đội Tá Muammar Abu Mingar al-Gaddafi, được gọi tắt là Đội Tá Gaddafi (các cách viết khác là Qaddafi, Gadhafi hay Gadhafy), hiện nay là nhà lãnh đạo của nôc Libya, cầm quyền kể từ cuộc đảo chính vào năm 1969.

Ông Gaddafi là nhân vật lãnh tụ lâu năm nhất của các quốc gia không theo quân chủ (non-royal national leaders) và cũng là lãnh tụ cầm quyền lâu dài nhất của nôc Libya, nếu kể từ năm 1551 khi đất nôc này còn là một phần của Đế Quốc Ottoman.

Vào năm 1972 khi ông Gaddafi hợp tác với Thủ Tướng, ông được gọi là “Người Hướng Dẫn của cuộc Đội Cách Mạng tháng 1 tháng 9 của Cộng Hòa Xã Hội Chủ Nghĩa Nhân Dân Ả Rập Libya” (Guide of the First of September Great Revolution of the Socialist People’s Libyan Arab Jamahiriya) hay của nôc Jamahiriya, và ông Gaddafi còn có danh xưng là “Người Lãnh Đạo Anh Em hay Người Hướng Dẫn của cuộc Cách Mạng” (Brotherly Leader or Guide of the Revolution).

1. Thời kỳ thanh niên

Ông Gaddafi sinh ngày 7 tháng 6 năm 1942, trong một gia đình du mục Bedouin nghèo khó với cha mẹ sinh sống như trăn trăn và chăn nuôi một số dê và lạc đà, từ đó đi tìm kiếm trên Sirt.

Khi lên 7 tuổi, cậu Gaddafi đã theo các lớp tiểu học và trung học như vì gia đình nghèo và gốc Bedouin, cậu đã bị các bạn bè khinh rẻ. Lúc còn là thanh niên, cậu Gaddafi đã là người ủng hộ Đảng Thống Ai Cập Gamal Abdel Nasser, là nhân vật đã mang lại niềm hạnh phúc cho R&#p, sự đoàn kết và đức tin cho xã hội, cậu đã có thích ý thức quốc gia (nationalist) và xã hội chủ nghĩa Ả Rập (Arab socialist).

Vào năm 1956 nhân vật kháng cự của Kênh Đào Suez, cậu Gaddafi đã tham gia vào các cuộc biểu tình chống lại Do Thái. Năm 1963, Gaddafi theo học tại Học Viện Quân Sự Benghazi, từ đó nghiệp sĩ quan vào năm 1965.

2. Khi cậu quy&#n

Vào ngày 1 tháng 9 năm 1969, khi Vua Idris (trở vì từ 1951-69) của xứ Libya đi chßa bßnh tßi nßc Thß Nhĩ Kß, một nhóm nhß các sĩ quan trung cấp, lãnh đßo bởi Đßi Úy Gaddafi, đã âm mưu lật đổ chế độ chính không đß máu.

Nhóm sĩ quan này đã qußn thúc tßi nhà Hoàng Thái Tß Sayyid Hasan ar-Rida al-Mahdi as-Sanussi, công bố hßy bßch đß quân chế và thành lập nßoc Cßng Hòa ß Rßp Libya mới (the new Libyan Arab Republic).

Một Hßi Đßng Chß Huy Cách Mßng đß cß thành lập đß cai trị đßt nßc với Đßi Úy Gaddafi làm Chß Tßch rßi vào năm 1970, ông Gaddafi tßnh nhßn là Thß Tßng (Prime Minister) nhßng 2 năm sau, ông lßi không dùng danh xưng này.

Không giống nhß nhßu nhà cách mạng quân sự khi nßm quyßn lßc, ông Gaddafi không ßa thích đßc thăng cấp lên hàng tßng lãnh mà chỉ chấp nhßn một nghi lễ nâng cấp tß Đßi Úy lên Đßi Tá và ông vẫn còn lßu giữ cấp bậc này cho đến ngày nay, bởi vì theo lßi của chính ông, xứ Libya “đßc cai trị do dân” (ruled by the People), vì vậy ông Gaddafi không cßn tßi các danh xưng lßn lao hay các cấp bậc cao cấp của quân lực.

Đßi Tá Gaddafi đã tßchßc lßi chế độ mới của nßc Libya bằng cách pha trộn Chß Nghĩa Qußc Gia ß Rßp (Arab nationalism) với các hình thức của một xã hội dùng tßi hß thßng phúc lßi xã hội nhà nßc (the welfare state), thß hß thßng này đßc ông Gaddafi gọi tên là “nßn dân chế trực tiếp và phổ thông” (direct, popular democracy).

Ông Gaddafi đã gọi hß thßng xã hội chế nghĩa của ông ta là “xã hội chế nghĩa Islam” (Islamic socialism) trong đó chính quyền cho phép tßnhân làm chủ các công ty nhß còn chính quyền sở hữu các công ty lớn. Chế độ xã hội chế nghĩa Islam này đã đßt nßng các vấn đề phúc lßi (welfare), giải phóng (liberation, emancipation) và giáo dßc, ngăn cấm cờ bạc và uống rượu.

Đß biệt trưng của các nhà cách mạng trong thế kỷ 20, đặc biệt là Mao Trạch Đông với quyển sách nhß “Mao Tuyển” (the Little Red Book), ông Gaddafi đã tóm lßc triết lý chính trị của ông ta trong “Cuốn Sách Xanh” (the Green Book) và quyển sách tóm lßc nhß này đßc cấp phát cho ngßngßi dân Libya mới ngßngßi lật đổ, trong khi toàn bộ tß tßng đßc in thành 3 tßp đßc xuất bản từ năm 1975 tßi năm 1979.

Vào năm 1977, Đội Tá Gaddafi còn công bố rằng nôc Libya đã thay đổi hình thức chính quyền, từ một nôc cộng hòa (a republic) sang loại xã hội “Jamahiriya”, đây là một từ mới có nghĩa là một quốc gia quần chúng (a mass-state) hay “chính quyền do quần chúng quần chúng (government by the masses).

Theo lý thuyết, thì nay nôc Libya theo nền dân chủ trực tiếp (direct democracy), cai trị bởi người dân qua các hội đồng phổ thông địa phương (local popular councils) hay các cộng xã (communes).

Trên đỉnh của tổ chức đột ngột này là “Quốc Hội Nhân Dân” (the General People’s Congress) với Đội Tá Gaddafi là Tổng Bí Thư (Secretary General).

Hai năm sau, ông Gaddafi đã từ bỏ mọi chức vụ chính quyền để theo đúng lý thuyết triết học bình đẳng mới (the new egalitarian philosophy).

3. Các chính sách đối ngoại của Đội Tá Gaddafi

Sau khi chiến thắng trong cuộc Cách Mạng năm 1969, ông Gaddafi cố gắng tìm cách để chính mình trở nên một nhân vật giống như nhà cách mạng Che Guevara, ông thường mặc bộ quần áo đi săn (safari-suit) với cặp kính mát luôn luôn che đôi mắt.

Ông Gaddafi đã giúp đỡ các phe phái cực đoan chống phương Tây (anti-Western radicals) bằng cách cung cấp cho họ vũ khí và ngân khoản tài chính, miễn là họ chống chủ nghĩa đế quốc (imperialism).

Vào năm 1970, Đội Tá Gaddafi cũng ra đời như một tập thể của người Ý (Italians) sinh sống trên xứ Libya.

Từ trong nước, ông cũng đàn áp bằng vũ lực các vị chức năng đội chính quyền. Nhiều người đã chức năng đội các chính sách của ông Gaddafi bởi vì các hành động của ông đi ngược với mọi tôn giáo và truyền thống.

Các người chức năng đội công khai đã bị “mất tích”, chức năng họ không còn thấy Sheikh al-Bishti, một vị lãnh đạo tôn giáo tại thành phố Tripoli khi ông này lên án chế độ của Đội Tá Gaddafi. Một số các người chức năng đội đã phải chạy ra nước ngoài, một nhóm khác gọi tên là Mặt Trận Quốc Gia Cứu Nguy Libya (the National Front for the Salvation of Libya = NFSL) đã âm mưu một cuộc đảo chính vào năm 1984, nhưng họ đã không thành công.

Một nhóm khác tên là al-Burkan, đã tìm cách ám sát các nhân viên cao cấp của chính quyền. Họ đàn áp các kẻ chức năng đội, các ủy ban cách mạng của ông Gaddafi cũng gọi ra nước ngoài vào tháng 4 năm 1980 các đội một vị ám sát để tìm cách giết hại các nhà đội lập và kết quả là 9 người Libyans đã bị ám sát trong đó 5 người đang sinh sống tại nước Ý.

Chế độ toàn trị của Đội Tá Gaddafi vẫn bị dân chúng trong nước chức năng đội.

Vào tháng 10 năm 1993, một số phần tử trong quân đội Libya đã tìm cách ám sát ông Gaddafi nhưng họ không thành công. Vào ngày 14/7/1996, nhân dịp trận bóng đá do người con trai của ông Gaddafi tổ chức tại Tripoli, đã xảy ra một cuộc nổ lớn làm máu đổ phần đội số đàn áp của chính quyền.

Theo các người bị tử nạn chính kiến, tại nay đã có 343 nạn nhân bị giết hay bị ám sát vì chính trị. Theo lời tố cáo của Hội Nhân Quyền Libya (the Libyan League for Human Rights = LLHR), vào tháng 2 năm 2006 trong một cuộc biểu tình phần đội chính quyền tại thành phố Benghazi, đã có 30 người Libya và người quốc bị giết.

Đội với các nôc láng giềng, Đội Tá Gaddafi đã làm theo các ý tưởng “thuộc Rập” (pan-Arabism) của Tổng Thống Gamal Abdel Nasser của nôc Ai Cập và là người cố gắng cho chương trình hợp nhất mới quốc gia Rập thành một nôc Rập duy nhất. Sau khi Tổng Thống Nasser qua đời vào ngày 28/9/1970, Đội Tá Gaddafi đã mua tên nên nhà lãnh đạo ý thức của chủ nghĩa quốc gia Rập (Arab nationalism).

Vào năm 1972, Đội Tá Gaddafi công bố thành lập “Liên Hiệp các Quốc Gia Cộng Hòa Rập” (the Federation of Arab Republic), gồm 3 nôc Libya, Ai Cập và Syria, nhưng cả ba quốc gia này đã không đồng ý với nhau với các điều kiện hợp nhất.

Hai năm sau, 1974, ông Gaddafi đã ký một thỏa hiệp với Tổng Thống Tunisia là ông Habib Bourguiba, để hai nôc kết hợp lại thành một quốc gia nhưng rồi trên thực tế, các khác biệt cũn đã làm cho hai nôc này trở thành thù địch.

Nôc Libya cũng tham gia vào việc tranh giành giới eo đất Aouzou (the Aouzou Strip) với nôc Chad láng giềng, miền đất này bị người Libya chiếm đóng vào năm 1973.

Cuộc tranh chấp đã dẫn tới việc quân đội Libya xâm lăng qua nôc láng giềng và xung đột giữa chính quyền của người người chiếm vào năm 1987. Cuộc tranh giành đất đai này đã kết thúc một cách hòa bình vào tháng 6 năm 1994 khi Tòa Án Quốc Tế (the International Court of Justice) ra lệnh cho Libya phải rút quân đội ra khỏi nôc Chad.

Đội Tá Gaddafi cũng là người ủng hộ mạnh mẽ cho Tổ Chức Giải Phóng Palestine (the Palestine Liberation Organization), công việc này đã làm thất bại tiến sĩ liên hiệp với nôc Ai Cập khi vào năm 1979 nôc Ai Cập ký thỏa ước Hòa Bình với nôc Do Thái. Nhưng sự ủng hộ trên đã không kéo dài được lâu khi nôc Do Thái bắt đầu thực hiện việc với nền hòa bình với Mặt Trận Giải Phóng Palestine (PLO) thì Đội Tá Gaddafi đã phản ứng lại bằng cách trục xuất 30,000 người Palestines sinh sống tại Libya.

Trong khi liên hiệp với Ai Cập kém đi, Đội Tá Gaddafi tìm cách kết thân với Liên Xô và nhờ vậy Libya đã là nôc c ngoài khối Liên Xô mà nhận được các chiến đấu cơ siêu thanh Mig-25 (the supersonic Mig-25 combat fighter), nhưng rồi sau đó, các liên lạc Libya-Liên Xô bị suy giảm đi.

4. Tr giúp các tổ chức khủng bố

Đội Tá Gaddafi muốn làm gia tăng ảnh hưởng của nòng Libya ra các xứ bên ngoài, đặc biệt là những nơi có dân số Hồi Giáo. Ông Gaddafi đã kêu gọi nên tạo dựng ra một quốc gia Islam của miền Sa Mạc Sahara (a Saharan Islamic state) và nòng Libya đã yểm trợ cho các lực lượng chính phủ trong miền đất phía nam của Sa Mạc Sahara.

Nòng Libya còn bảo trợ các phong trào nổi loạn tại miền tây của châu Phi (West Africa), đặc biệt là tại 2 xứ Sierra Leone và Liberia, yểm trợ cho một tổ chức Polisario (the Polisario Front) trong các công cuộc chống “chính nghĩa thuộc địa hóa Tây Ban Nha” (Spanish colonialism) và sự chiếm đóng quân sự Maroc (the Moroccan military occupation), cũng như để đưa cho các nhóm Muslim khác và trong 2 thập niên 1970 và 1980, nhiều nhóm khủng bố với ý thức khác nhau với triết lý của ông Gaddafi cũng đã nhận được tài trợ và guidance quan sát quốc tế khó mà hiểu rõ các lý do của các hành động của ông Gaddafi.

Vào giữa thập niên 1980, đa số các nhà chính trị phương tây cho rằng Đội Tá Gaddafi là người đứng đầu cung cấp tài chính cho các vụ khủng bố quốc tế (international terrorism).

Nhiều cơ quan đã báo cáo rằng ông Gaddafi là người tài trợ chính cho “Phong Trào Tháng 9 Đen” (the Black September Movement) với quân khủng bố đột nhập vào khu vực “Thế Vận Hội Mùa Hè năm 1972” (the 1972 Summer Olympics) và Hoa Kỳ đã tố cáo ông Gaddafi phải chịu trách nhiệm vụ đột kích bom Vũ Trại ở Berlin năm 1986 (the 1986 Berlin discotheque bombing), làm cho 3 người chết, hơn 200 người bị thương và sự thương vong đáng kể là quân lính Hoa Kỳ.

Ông Gaddafi cũng bị tố cáo đã trợ tiền cho tên “Carlos the Jackal” để bắt cóc các bộ trưởng mà đưa của 2 nòng Iran và Ả Rập Saudi, rồi sau đó thả họ ra.

Chính sách chống phương tây của Đội Tá Gaddafi đã gây tiếng xấu trong các giới ngoại giao và trong giới truyền thông của phương tây, rồi các căng thẳng giữa nòng Libya và phương tây đã đi tới cao điểm trong nhiệm kỳ của Tổng Thống Ronald Reagan.

Chính quyền thời Tổng Thống Reagan đã coi Libya là một nước hiếu chiến, đã có lập trường không thừa nhận hiệp định với nước đồng cấp của nó Palestine, đã ủng hộ nước Iran cách mạng chống Iraq trong các năm 1980-88, đã hỗ trợ cho các “phong trào giải phóng” tại các quốc gia đang phát triển. Tổng Thống Reagan đã gọi Đội Tá Gaddafi là “con chó điên của miền Trung Đông” (the mad dog of the Middle East).

Vào tháng 12 năm 1981, Bộ Ngoại Giao Hoa Kỳ đã cấm tất cả các công dân Hoa Kỳ du lịch tới Libya rồi tới tháng 3 năm 1982, Hoa Kỳ cấm nhập cảnh người dồu thô của Libya, cấm xuất cảnh các kỹ thuật gia dồu của Hoa Kỳ qua biên giới này.

Vào năm 1984, một cảnh sát viên người Anh tên là Yvonne Fletcher trong khi đang canh gác tại một cuộc biểu tình chống Gaddafi bên ngoài Thủ Phủ Libya trong thành phố London thì một loạt súng liên thanh đã nổ tại bên trong tòa nhà thủ phủ làm thiệt mạng cô cảnh sát viên kia trên.

Các nhà ngoại giao Libya đã vi phạm các điều kiện của các hiệp định ngoại giao để trả thù mà không báo xét xử vụ án mạng kia trên. Vì thế nước Anh đã đưa ra tuyên bố ngoại giao với nước Libya trong hạn một tháng năm.

Tại ngoài khơi của Libya, từ tháng 1 tới tháng 3 năm 1986, Hải Quân Hoa Kỳ đã tiến công các tàu tuần tra của Libya trong Vịnh Sidra, nơi đây nước Libya coi là lãnh hải của họ.

Rồi vào ngày 15 tháng 4 năm 1986, Tổng Thống Hoa Kỳ Ronald Reagan đã hạ lệnh thả bom vào hai thành phố Tripoli và Benghazi, cuộc oanh tạc này được gọi là “Cuộc Hành Quân El Dorado Canyon”, đã làm chết 45 nhân viên dân sự và quân sự của Libya, 15 người dân thường cùng với người con gái nuôi của ông Gaddafi tên là Hannah. Libya đã chống lại bằng cách bắn 2 hỏa tiễn Scud vào các tàu tuần duyên Hoa Kỳ đang trú đóng tại hòn đảo Lampedusa của nước Ý. Hai hỏa tiễn này đã rơi xuống biển và không gây thiệt hại.

Vào cuối năm 1987, con tàu biển thông tin mới tên là MV Eksund bị chặn lại và bị khám xét, người ta đã tìm thấy rất nhiều vũ khí và chất nổ được Libya chuyển vào cho Phong Trào Giải Phóng Ái Nhĩ Lan (IRA). Nhiều người đã tin rằng Đội Tá Gaddafi đã ủng hộ xuất khẩu vũ khí cho nhóm nổi loạn FARC tại Colombia.

Nôc Libya còn b&# t&# cáo đã cho đ&#c công c&#a mình gài bom trên chuy&#n bay Pan Am s&# 103, khi&#n cho chi&#c phi c&# này b&# n&# trên không ph&#n c&#a mi&#n Lockerbie, Tô Cách Lan (Scotland). Vụ phá ho&#i này đã khi&#n cho nôc Libya đã b&# m&#t s&# nôc ph&#ng tây c&#m v&#n kinh t&# và cô lập ngo&#i giao, b&#i vì Đội Tá Gaddafi đã t&# ch&#i không cho đ&#n đ&# 2 k&# kh&#ng b&#.

Nh&# s&# can thi&#p sau này c&#a T&#ng Th&#ng Nelson Mandela c&#a nôc Nam Phi và T&#ng Th&# Ký Liên Hi&#p Qu&#c Kofi Annan, vào năm 1999, Đội Tá Gaddafi m&#i đ&#ng ý giao 2 ph&#m nhân k&# trên cho nôc Hòa Lan đ&# xét x&# theo lu&#t Ái Nhĩ Lan.

5. Thay đ&#i chính sách đ&#i ngo&#i

T&#i tháng 8 năm 2003, nôc Libya m&#i vi&#t th&# chính th&#c cho Liên Hi&#p Qu&#c, ch&#u trách nhi&#m v&# v&# gài bom Lockerbie và ch&#u tr&# s&# ti&#n b&#i th&#ng là 2.7 t&# M&# kim đ&# đ&#n bù cho 270 gia đình n&#n nhân.

T&#i tháng 10 năm 2008, Libya cũng đ&#ng ý b&#i th&#ng 1.5 t&# M&# kim cho các n&#n nhân thu&#c v&# a) v&# gài bom Lockerbie, b) v&# đ&#t bom trong vũ tr&#ng Berlin năm 1986, c) chuy&#n bay UTA s&# 772 b&# gài bom vào năm 1989, d) các n&#n nhân Libya c&#a cu&#c oanh t&#c do Hoa K&# vào năm 1986 t&#i hai thành ph&# Tripoli và Benghazi.

K&#t qu&# c&#a hai vi&#c b&#i th&#ng k&# trên là T&#ng Th&#ng Bush đã ký m&#t đ&#o lu&#t gi&#i t&#a t&#t c&# các v&# ki&#n liên quan.

K&# t&# nay, Đội Tá Gaddafi đã t&# ra mu&#n c&#i thi&#n liên l&#c v&#i các qu&#c gia ph&#ng tây. Ông ta h&#a s&# ch&#ng quân kh&#ng b&# al-Qa'ida và s&#n lòng đ&# các chuyên viên qu&#c t&# khám xét ch&#ong trình vũ khí. Ông Gaddafi cũng xu&#t hi&#n trên đài ABC đ&# tr&# l&#i các câu ph&#ng v&#n c&#a ký gi&# George Stephanopoulos, đây là m&#t đi&#u mà 10 năm v&# tr&#c, không ai dám nghĩ t&#i.

T&#i tháng 3 năm 2004, Th&# T&#ng Anh Tony Blair là chính khách ph&#ng tây đ&#u tiên t&#i vi&#ng thăm thành ph&# Tripoli và chính th&#c g&#p m&#t Đội Tá Gaddafi, r&#i vào ngày 15/5/2006, B&# Ngo&#i Giao Hoa K&# công b&# vi&#c ph&#c h&#i m&#i liên l&#c ngo&#i giao v&#i nôc Libya. Vào tháng 7 năm 2007, T&#ng Th&#ng Pháp Nicolas Sarkozy vi&#ng thăm nôc Libya và đã ký các hi&#p p&#c song

ph ng và đa ph ng v i Đô i Tá Gaddafi.

Ngo i Tr ng Hoa K là bà Condoleezza Rice cũng t i thăm n c Libya vào tháng 9 năm 2008 và đã g p m t Đô i Tá Gaddafi. Đây là l n thăm vi ng đ u tiên c a m t B Tr ng Ngo i Giao Hoa K k t năm 1953.

Ngày 23 tháng 9 năm 2009, Đô i Tá Gaddafi đã đ c di n văn trong 1 gi 36 phút t i Đô i H i Đ ng Liên Hi p Qu c (the United Nations General Assembly) ở New York, nhân k h p th 64, ông Gaddafi t i đây m t ph n cũng vì nhà ngo i giao Libya là ông Ali Treki m i tr nên Ch T ch c a Đô i H i Đ ng LHQ trong nhi m k 2009-2010.

Trong k h p này, ông Gaddafi đã ch trích Liên Hi p Qu c là đã th t b i, không th tránh cho 65 cu c chi n tranh x y ra. Ông Gaddafi cũng g i H i Đ ng B o An Liên Hi p Qu c (UN Security Council) là “H i Đ ng Kh ng B ” (the Terro Council) đ ng th i ông ta cũng bênh v c Nhóm Kh ng B Taliban và các quân c p bi n Somali (Somali pirates).

Đô i Tá Gaddafi là m t nhà lãnh đ o cách m ng, đã dùng tài nguyên thiên nhiên c a x Libya là d u h a, đ mang l i m t ph n th nh v ng cho ng i dân trong n c nh ng đ ng th i cũng mang ti ng x u cho n c Libya vì các hành đ ng y m tr kh ng b và thái đ không h p tác v i nhi u n c khác trên th gi i.